

32000L0043

19.7.2000

ÚRADNÝ VESTNÍK EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

L 180/22

SMERNICA RADY 2000/43/ES

z 29. júna 2000,

ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, a najmä na jej článok 13,

so zreteľom na návrh Komisie ⁽¹⁾,so zreteľom na stanovisko Európskeho parlamentu ⁽²⁾,so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru ⁽³⁾,so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov ⁽⁴⁾,

keďže:

- (1) Zmluva o Európskej únii otvorila nové obdobie v procese tvorby čoraz užšieho spojenectva medzi národmi Európy.
- (2) V súlade s článkom 6 Zmluvy o Európskej únii je Európska únia založená na princípoch slobody, demokracie, rešpektovaní ľudských práv a základných slobôd a práv a na princípoch právneho štátu, ktoré sú spoločné pre všetky členské štáty a mala by rešpektovať základné práva, ktoré zaručuje Európsky dohovor pre ochranu ľudských práv a základných slobôd a pretože vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre všetky členské štáty, ako všeobecné princípy práva spoločenstva.
- (3) Právo na rovnosť pred zákonom a ochranu pred diskrimináciou pre všetky osoby ustanovuje všeobecné právo, uznané vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, Dohovore OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Medzinárodnom dohovore o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie a v paktoch OSN o občianskych a politických právach a hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré podpísali všetky členské štáty.
- (4) Je dôležité dodržiavať tieto základné práva a slobody vrátane práva slobody združovania; je rovnako dôležité v súvislosti s prístupom k tovaru a službám a ich poskytovaním

dodržiavať ochranu súkromného a rodinného života a úkony vykonávané v tejto súvislosti.

- (5) Európsky parlament prijal mnoho rezolúcií o boji proti rasizmu v Európskej únii.
- (6) Európska únia odmieta teórie, ktoré sa pokúšajú určiť existenciu rozdielnych ľudských rás; používanie termínu „rasový pôvod“ v tejto smernici neznamená prijatie takýchto teórií.
- (7) Európska Rada vyzvala 15. a 16. októbra 1999 v Tampere Komisiu, aby čo najskôr prišla s návrhmi, ktoré by vykonávali článok 13 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva vo vzťahu boja proti rasizmu a xenofóbii.
- (8) Zásady zamestnanosti 2000, ktoré schválila Európska Rada 10. a 11. decembra 1999 v Helsinkách, zdôrazňujú potrebu podporovať podmienky pre sociálne široký trh pracovných síl vytvorením koherentnej škály politik zameraných na boj proti diskriminácii skupín, akými sú etnické menšiny.
- (9) Diskriminácia založená na rasovom alebo etnickom pôvode môže sťažiť dosiahnutie cieľov zmluvy o založení ES, najmä na dosiahnutie vysokého stupňa zamestnanosti a sociálnej ochrany, hospodársku a sociálnu súdržnosť a jednotu, zvyšovanie životnej úrovne a kvality života. Môže sťažiť aj zámer, aby sa Európska únia stala územím slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.
- (10) Komisia predložila v decembri 1995 stanovisko k rasizmu, xenofóbii a antisemitizmu.
- (11) Rada prijala 15. júla 1996 jednotnú akciu (96/443/SVZ) o akcii na boj proti rasizmu a xenofóbii ⁽⁵⁾, na základe ktorého sa členské štáty zaväzujú zabezpečiť účinnú spoluprácu medzi súdmi v súvislosti s trestnými činmi založenými na rasistickom alebo xenofobickom správaní.
- (12) Na zabezpečenie rozvoja demokratických a tolerantných spoločností, ktoré umožňujú účasť všetkých osôb bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, mala by sa realizovať osobitná akcia v oblasti diskriminácie založenej na rasovom alebo etnickom pôvode, ktorá by okrem prístupu k zamestnaniu a k samostatne zárobkovým činnostiam mala pokryť oblasti ako sú vzdelanie, sociálna ochrana, vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti, sociálne výhody a prístup k tovaru a službám a ich poskytovanie.

⁽¹⁾ Ešte neuverejnené v úradnom vestníku.⁽²⁾ Stanovisko doručené 18.5.2000 (ešte neuverejnené v úradnom vestníku).⁽³⁾ Stanovisko doručené 12.4.2000 (ešte neuverejnené v úradnom vestníku).⁽⁴⁾ Stanovisko doručené 31.5.2000 (ešte neuverejnené v úradnom vestníku).⁽⁵⁾ Ú. v. ES L 185, 24.7.1996, s. 5.

- (13) S týmto cieľom by sa mala každá priama alebo nepriama diskriminácia založená na rasovom alebo etnickom pôvode, pokiaľ ide o oblasti, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, v spoločenstve zakázať; tento zákaz diskriminácie by sa mal uplatňovať aj na štátnych príslušníkov z tretích krajín, ale nepokrýva rozdiely v zaobchádzaní podľa štátnej príslušnosti a nedotýka sa ustanovení, ktoré upravujú vstup a pobyt štátnych príslušníkov z tretích krajín a ich prístup k zamestnaniu a povolaniu.
- (14) Pri zavádzaní zásady rovnakého zaobchádzania bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod by sa spoločenstvo malo zamerať v súlade s článkom 3 odsek 2 zmluvy o ES na odstránenie nerovností a na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami, najmä preto, že ženy sú často obeťami viacnásobnej diskriminácie.
- (15) Uvedenie si skutočností, z ktorých sa dá usudzovať, že išlo o priamu a nepriamu diskrimináciu, je záležitosťou národných súdov alebo iných príslušných orgánov v súlade s pravidlami alebo praxou vnútroštátneho práva; takéto pravidlá môžu umožňovať najmä nepriamu diskrimináciu prostredníctvom rôznych prostriedkov, vrátane štatistických údajov.
- (16) Je dôležité ochraňovať všetky fyzické osoby proti diskriminácii na základe rasy a etnického pôvodu; členské štáty by mali poskytovať podľa potreby a v súlade s ich národnými tradíciami a praxou, ochranu právnickým osobám, keď sú diskriminované na základe rasy alebo etnického pôvodu.
- (17) Zákaz diskriminácie sa nedotýka uplatňovania a prijímania opatrení, ktoré sú zamerané na zabránenie alebo kompenzáciu znevýhodnenia, ktoré utrpeli skupiny osôb určitého rasového alebo etnického pôvodu a takéto opatrenia môžu povoliť organizácie osôb určitého rasového alebo etnického pôvodu, ak ich hlavným cieľom je podpora osobitných potrieb týchto osôb.
- (18) Vo veľmi zriedkavých prípadoch môže byť rozdielne zaobchádzanie odôvodnené, ak charakteristika rasy alebo etnického pôvodu predstavuje skutočnú a určujúcu profesiovú požiadavku a ak je jej cieľ legitímny a požiadavka je primeraná; tieto okolnosti by mali byť zahrnuté do informácie, ktorú členské štáty poskytnú Komisii.
- (19) Osoby, ktoré boli predmetom diskriminácie na základe rasy alebo etnického pôvodu by mali mať primeranú právnu ochranu; na zabezpečenie účinnejšej úrovne ochrany by mali byť združená alebo právnické osoby splnomocnené začať s využitím postupov stanovených členskými štátmi súdne konania v prospech a na podporu akejkoľvek obeti, bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne procesné predpisy týkajúce sa zastupovania a obhajovania pred súdom.
- (20) Účinné zavádzanie zásady rovnosti si vyžaduje primeranú právnu ochranu proti prenasledovaniu.
- (21) Predpisy týkajúce sa dôkazného bremena sa musia upraviť, akonáhle vznikne domnienka diskriminácie a pokiaľ sa táto situácia preukáže, vyžaduje účinné zavádzanie rovnakého zaobchádzania, aby dôkazné bremeno prešlo späť na odporcu.
- (22) Členské štáty nemusia uplatňovať predpisy o dôkaznom bremene v súdnych procesoch, v ktorých zisťovanie skutočností prináleží súdu alebo inému príslušnému orgánu; medzi tieto súdne konania patria tie, v ktorých je žalobca zbavený povinnosti dokazovať skutočnosti, zisťovanie ktorých náleží súdu alebo inému príslušnému orgánu.
- (23) Členské štáty by mali podporovať dialóg so sociálnymi partnermi a mimovládny organizáciami, aby sa diskutovalo o rôznych formách diskriminácie a o boji proti nim.
- (24) Ochrana proti diskriminácii na základe rasy alebo etnického pôvodu by sa posilnila existenciou orgánu alebo orgánov v každom členskom štáte, ktoré by boli príslušné pre analýzu aktuálnych problémov, pre skúmanie možných riešení a pre poskytovanie konkrétnej pomoci obeťam.
- (25) Táto smernica stanovuje minimálne požiadavky a tým dáva členským štátom možnosť zachovať alebo prijať priaznivejšie ustanovenia; vykonávanie tejto smernice nemôže odôvodňovať zhoršenie stavu existujúceho v každom členskom štáte.
- (26) Členské štáty by mali zaviesť účinné, primerané a odradzujúce sankcie pre prípady porušenia povinností vyplývajúcich z tejto smernice.
- (27) Členské štáty môžu poveriť sociálnych partnerov na ich spoločnú žiadosť, aby vykonávali túto smernicu pokiaľ ide o ustanovenia vyplývajúce z kolektívnych zmlúv pod podmienkou, že členské štáty prijímajú všetky potrebné opatrenia, ktoré im zabezpečia, aby mohli kedykoľvek zaručiť výsledky, ktoré stanovuje táto smernica.
- (28) V súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality, ako sú uvedené v článku 5 zmluvy o založení ES, cieľ tejto smernice, menovite zabezpečenie spoločnej vysokej úrovne ochrany proti diskriminácii vo všetkých členských štátoch, nemôže byť dosiahnutý uspokojivo členskými štátmi, a preto, z dôvodov rozsahu či účinku akcie, môže byť lepšie dosiahnutý na úrovni spoločenstva; táto smernica neprekračuje rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie týchto cieľov,

PRIJALA TÚTO SMERNICU:

KAPITOLA I

VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

Článok 1

Účel

Účelom tejto smernice je ustanovenie rámca boja proti diskriminácii na základe rasy alebo etnického pôvodu, so zámerom uplatniť zásady rovnakého zaobchádzania v členských štátoch.

Článok 2

Pojem diskriminácie

1. Na účely tejto smernice znamená zásada rovnakého zaobchádzania to, že neexistuje žiadna priama alebo nepriama diskriminácia na základe rasy alebo etnickom pôvode.

2. Na účely odseku 1:

a) za priamu diskrimináciu sa považuje prípad, keď sa s jednou osobou z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu zaobchádza, zaobchádzalo, alebo by sa zaobchádzalo v porovnateľnej situácii menej priaznivo ako s inou osobou;

b) za nepriamu diskrimináciu sa považuje prípad, ak by v dôsledku navonok neutrálneho predpisu, kritéria alebo zvyklosti bola znevýhodnená osoba určitej rasy alebo etnického pôvodu v porovnaní s inými osobami, iba ak uvedený predpis, kritérium alebo zvyklosť je objektívne odôvodnený legitímnym cieľom a prostriedky na jeho dosiahnutie sú primerané a nevyhnutné.

3. Obťažovanie sa považuje za diskrimináciu v zmysle odseku 1, pokiaľ dôjde k nežiadúcemu chovaniu, súvisiacemu s rasovým alebo etnickým pôvodom, ktoré má za účel alebo za následok narušenie dôstojnosti osoby, a vytvorenie zastráajúcej, nepriateľskej, zahanbujúcej, ponižujúcej a urážlivej atmosféry. V tejto súvislosti sa môže pojem obťažovania definovať v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a zvyklosťami členských štátov.

4. Akékoľvek chovanie spočívajúce v navádzaní na diskrimináciu osôb na základe rasy alebo etnického pôvodu sa považuje za diskrimináciu v zmysle odseku 1.

Článok 3

Rozsah

1. Táto smernica sa v rámci právomocí delegovaných na spoločenstvo vzťahuje na všetky osoby z verejného i súkromného sektora, vrátane verejných subjektov, pokiaľ ide o:

a) podmienky prístupu k zamestnaniu, k samostatne zárobkovej činnosti alebo pracovného pomeru, vrátane výberových kritérií a náborových podmienok, bez ohľadu na odbor činnosti a na úroveň profesionej hierarchie, vrátane pracovného postupu;

b) prístupu ku všetkým typom a úrovniam odborného poradenstva, odborného vzdelávania, ďalšieho odborného vzdelávania a rekvalifikácie, vrátane získavania praktických skúseností;

c) podmienky zamestnania a pracovné podmienky, vrátane podmienok prepúšťania a odmeňovania;

d) členstvo a účasť v organizácii pracovníkov alebo zamestnancov alebo akejkoľvek organizácii, ktorej členovia vykonávajú určité povolanie, vrátane výhod, ktoré tieto organizácie poskytujú;

e) sociálnu ochranu, vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti;

f) sociálne výhody;

g) vzdelanie;

h) prístup k tovaru a službám, ktoré sú k dispozícii verejnosti, vrátane bývania, a ich poskytovanie.

2. Táto smernica sa netýka rozdielného zaobchádzania na základe štátnej príslušnosti a nedotýka sa ustanovení a podmienok, ktoré upravujú vstup a pobyt štátnych príslušníkov z tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti na území členských štátov, a netýka sa rozdielu v akejkoľvek zaobchádzaní súvisiacom s právnym postavením dotknutých štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti.

Článok 4

Skutočné a určujúce profesiové požiadavky

Bez ohľadu na článok 2 odsek 1 a 2 môžu členské štáty stanoviť, že rozdiel v zaobchádzaní na základe charakteristiky súvisiacich s rasou alebo etnickým pôvodom, nepredstavuje diskrimináciu, pokiaľ z povahy profesiových činností alebo z podmienok ich výkonu vyplýva, že tieto charakteristiky predstavujú skutočnú a určujúcu požiadavku, pokiaľ je jej cieľ legitímny a požiadavka primeraná.

Článok 5

Pozitívna akcia

Pre zabezpečenie úplnej rovnosti v praxi nebráni zásada rovnakého zaobchádzania žiadnemu členskému štátu zachovávať alebo prijímať osobitné opatrenia na predchádzanie nevýhodám súvisiacim s rasou alebo etnickým pôvodom a pre ich vyrovnanie.

Článok 6

Minimálne požiadavky

1. Členské štáty môžu prijať alebo zachovať ustanovenia, ktoré sú priaznivejšie pre ochranu zásady rovnakého zaobchádzania než ustanovenia tejto smernice.

2. Vykonávanie tejto smernice nesmie byť za žiadnych okolností dôvodom pre zníženie úrovne ochrany proti diskriminácii, ktorú už poskytujú členské štáty v oblastiach, ktoré upravuje táto smernica.

KAPITOLA II

OCHRANA A VÝKON PRÁVA

Článok 7

Ochrana práv

1. Členské štáty zabezpečia, aby súdne a/alebo správne konania, prípadne vrátane zmierovacích konaní smerujúcich k dodržiavaniu povinností podľa tejto smernice boli k dispozícii všetkým osobám, ktoré sa cítia poškodené nedodržiavaním zásady rovnakého zaobchádzania, dokonca aj vtedy, keď sa vzťahy, v ktorých malo dôjsť k diskriminácii, už skončili.

2. Členské štáty zabezpečia, aby združenia, organizácie alebo iné právnické osoby, ktoré majú v súlade s kritériami stanovenými ich vnútroštátnymi právnymi predpismi oprávnený záujem na zabezpečení dodržiavania tejto smernice, mohli v prospech alebo na podporu žalobcu s jeho súhlasom začať akékoľvek súdne a/alebo správne konanie určené na vymáhanie plnenia povinností podľa tejto smernice.

3. Odsek 1 a 2 sa nedotýkajú vnútroštátnych právnych predpisov o lehotách na podávanie žalôb v prípade zásady rovnosti zaobchádzania.

Článok 8

Dôkazné bremeno

1. Členské štáty prijímú v súlade so svojimi právnymi systémami nevyhnutné opatrenia, aby, akonáhle sa osoba cíti poškodená nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania a predloží súdu alebo inému príslušnému orgánu skutočnosti nasvedčujúce tomu, že došlo k priamej alebo nepriamej diskriminácii, prislúchalo odporcovi preukázať, že nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania.

2. Odsek 1 nebráni členským štátom prijať pravidlá o dokazovaní, ktoré sú priaznivejšie pre žalobcov.

3. Odsek 1 sa neuplatňuje na trestné konanie.

4. Odsek 1, 2 a 3 sa uplatňuje tiež na všetky konania započaté v súlade s článkom 7 odsek 2.

5. Členské štáty nemusia uplatňovať odsek 1 na konania, v ktorých zisťovanie skutočností prislúcha súdu alebo príslušnému orgánu.

Článok 9

Ochrana pred prenasledovaním

Členské štáty zavedú v rámci svojich vnútroštátnych právnych systémov také opatrenia, ktoré sú potrebné na ochranu jednotlivcov pred akýmkoľvek nepriaznivým zaobchádzaním alebo nepriaznivými následkami, ktoré sú reakciou na žalobu alebo na začatie konania zameraného na vynútenie dodržania zásady rovnakého zaobchádzania.

Článok 10

Šírenie informácií

Členské štáty zabezpečia, aby sa s predpismi prijatými k vykonaniu tejto smernice ako aj s predpismi, ktoré sú už platné, boli oboznámené osoby všetkými vhodnými prostriedkami a na celom území.

Článok 11

Sociálny dialóg

1. Členské štáty prijímú v súlade s tradíciami a vnútroštátnymi zvyklosťami vhodné opatrenia na podporu dialógu so sociálnymi partnermi, aby sa podporila zásada rovnakého zaobchádzania, vrátane sledovania praxe na pracoviskách, kolektívnych zmlúv, pracovných poriadkov, výskumu alebo výmeny skúseností a overenej praxe.

2. Keď je to v súlade s vnútroštátnymi tradíciami a zvyklosťami, členské štáty podporia sociálnych partnerov, bez toho, aby bola dotknutá ich samostatnosť, aby na príslušnej úrovni uzatvárali dohody ustanovujúce pravidlá proti diskriminácii v oblastiach uvedených v článku 3 a ktoré patria do oblasti pôsobnosti kolektívneho vyjednávania. Tieto dohody rešpektujú minimálne požiadavky, ktoré ustanovuje táto smernica a príslušné vnútroštátne vykonávacie predpisy.

Článok 12

Dialóg s mimovládnyimi organizáciami

Členské štáty vyzývajú k dialógu príslušné mimovládne organizácie, ktoré v súlade s ich národným právom a praxou majú zákonný záujem prispieť k boju proti diskriminácii na základe rasy alebo etnickom pôvode s cieľom podporiť zásadu rovnakého zaobchádzania.

KAPITOLA III

ORGÁNY NA PODPORU ROVNAKÉHO ZAOBCHÁDZANIA

Článok 13

1. Členské štáty určia orgán alebo orgány na podporu rovnakého zaobchádzania pre všetky osoby bez diskriminácie na základe rasy alebo etnickom pôvode. Tieto orgány môžu byť súčasťou orgánov poverených ochranou ľudských práv alebo ochranou práv osôb na vnútroštátnej úrovni.

2. Členské štáty zabezpečia, aby do právomoci týchto orgánov patrili:

- bez toho, aby bolo dotknuté právo obetí a združení, organizácií alebo iných právnických osôb, ktoré sú uvedené v článku 7 odsek 2, poskytovanie nezávislej pomoci obetiam diskriminácie pri podávaní žaloby z dôvodov diskriminácie,
- vykonávanie nezávislých prieskumov týkajúcich sa diskriminácie,
- uverejňovanie nezávislých správ a vydávanie odporúčaní ku akejkoľvek otázke, ktorá sa vzťahuje k takejto diskriminácii.

KAPITOLA IV

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Článok 14

Zhoda

Členské štáty prijímú nevyhnutné opatrenia, aby:

- a) sa zrušili všetky zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia, ktoré sú v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania;
- b) boli alebo mohli byť vyhlásené za neplatné alebo sa zmenili a doplnili ustanovenia, ktoré sú v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania, ktoré sú zahrnuté v zmluvách alebo kolektívnych zmluvách, vnútropodnikových pravidlách, ktorými sa riadia ziskové alebo neziskové organizácie a nezávislé povolania a organizácie pracovníkov a zamestnancov.

Článok 15

Sankcie

Členské štáty stanovujú systém sankcií za porušovanie vnútroštátnych ustanovení, ktoré sa prijali podľa tejto smernice a prijímajú všetky opatrenia potrebné na ich vykonávanie. Takto stanovené sankcie, ktoré môžu obsahovať vyplácanie náhrad obetiam, musia byť účinné, primerané a odradzujúce. Členské štáty oznámia bezodkladne Komisii najneskôr do 19. júla 2003 takéto opatrenia a následné zmeny a doplnenia, ktoré ich sa ich týkajú.

Článok 16

Vykonanie

Členské štáty prijímajú zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou do 19. júla 2003 alebo môžu poveriť sociálnych partnerov na ich spoločnú žiadosť vykonaním tejto smernice, pokiaľ ide o ustanovenia, ktoré spadajú do rámca kolektívnych dohôd. V takýchto prípadoch členské štáty zabezpečia, aby najneskôr do 19. júla 2003 sociálni partneri zaviedli formou nevyhnutných

opatrenia dohodou, pričom členské štáty sú povinné prijať všetky nevyhnutné opatrenia, ktoré im umožnia kedykoľvek zaručiť schopné výsledky, požadované touto smernicou. Okamžite o tom informujú Komisiu.

Členské štáty uvedú priamo v prijatých ustanoveniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Podrobnosti o odkaze upravujú členské štáty.

Článok 17

Správa

1. Členské štáty oznámia Komisii do 19. júla 2005 a potom každých päť rokov všetky informácie, ktoré Komisia potrebuje na vypracovanie správy pre Európsky parlament a pre Radu o uplatňovaní tejto smernice.

2. Správa Komisie vezme podľa potreby do úvahy názory Európskeho strediska pre sledovanie rasizmu a xenofóbie a stanovisko sociálnych partnerov a dotknutých mimovládnych organizácií. V súlade so zásadou gender mainstreaming táto správa poskytuje inter alia hodnotenie dopadu prijatých opatrení na ženy a mužov. Na základe získaných informácií zahŕňa táto správa, ak je to potrebné, aj návrhy na revíziu a aktualizáciu tejto smernice.

Článok 18

Účinnosť

Toto nariadenie nadobúda účinnosť v deň jeho uverejnenia v Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev.

Článok 19

Adresáti

Táto smernica je adresovaná členským štátom.

V Luxemburgu 29. júna 2000

Za Radu

predseda

M. ARCANJO